

Verantwoording herziening leerlijnen SO

Laura Meijer
Tim Micklinghoff
Linda Jonkman

CED-Groep 2011

Inleiding

Veel SO-scholen werken met de leerlijnen die de CED-Groep heeft ontwikkeld. Recente ontwikkelingen vragen om een herziening van de leerlijnen SO taal en rekenen. We hebben het dan over de volgende ontwikkelingen:

- De commissie Meijerink heeft referentieniveaus voor taal en rekenen geformuleerd
- Scholen moeten werken met concrete uitstroombestemmingen, waarop ze het onderwijsaanbod voor leerlingen aanpassen. Er is behoefte aan een overzicht welke doelen in welke niveaus horen bij welke uitstroombestemmingen.
- Daarnaast is de afgelopen jaren gebleken uit de praktische ervaringen van de scholen dat de leerlijnen op het gebied van onderlinge samenhang en de plaats van bepaalde doelstellingen een herziening nodig hebben.

De CED-Groep heeft van het Ministerie van OCW opdracht gekregen om de leerlijnen te herzien. In samenspraak met scholen en andere betrokken instituten heeft de CED-Groep in het schooljaar 2010-2011 gewerkt aan de herziening van de leerlijnen voor het SO, cluster 1, 2, 3 (Mytyl en LZK) en 4 op het gebied van rekenen en taal.

Bij deze aanpassing is uitgegaan van de 'basisleerlijn' of 'stamleerlijn' van het SO, van waaruit eerder clusterspecifieke aanpassingen gedaan werden. Er is voor gekozen om bij deze herziening niet op dezelfde uitgebreide manier per cluster aanpassingen te doen, omdat dit niet in lijn ligt met ontwikkelingen als Passend Onderwijs en het werken via uitstroombestemmingen. Er gaat immers toegewerkt worden naar een bepaalde uitstroombestemming, waarbij geen rekening wordt gehouden met het feit dat een leerling bijvoorbeeld in cluster 2 of cluster 4 zit.

Aanpassing aan referentieniveaus

De bestaande leerlijnen taal en rekenen zijn getoetst aan de referentieniveaus en geven een actueel beeld van het onderwijs. Hierbij was het eerste uitgangspunt dat het referentieniveau 1f zou leiden tot uitstroombestemming VMBO-GL/TL. Het referentieniveau 1s (gelijk aan 2f) zou leiden tot de uitstroombestemming Havo/Vwo. Het streven vanuit de commissie Meijerink (degenen die de referentieniveaus hebben opgesteld) is dat uiteindelijk de leerlingen die naar VMBO-GL/TL zullen uitstromen, ook zullen voldoen aan niveau 1s. Op dit moment is dit echter nog niet zo en geeft niveau 1f een actuele weergave van het niveau dat leerlingen die uitstromen naar het VMBO-GL/TL dienen te behalen.

Aangezien leerlingen die uitstromen richting het Havo/Vwo binnen het SO tot een kleinere groep behoren, zijn de doelstellingen uit de referentieniveaus die leiden tot 1s, geformuleerd in de nieuwe niveaus 9 en 10. Deze doelstellingen kunnen dus aan de leerlingen aangeboden worden als ze de doelstellingen binnen de niveaus 1 t/m 8 binnen het SO al beheersen. Ook kunnen deze doelen vast voorgelegd worden aan leerlingen die uitstromen richting VMBO-GL/TL, aangezien zij op termijn ook dienen te voldoen aan niveau 1s. Doelstellingen vanuit referentieniveaus die nog niet waren opgenomen in de leerlijnen zijn toegevoegd. Als doelstellingen van de referentieniveaus nog niet duidelijk genoeg geformuleerd waren in de leerlijnen, is de formulering aangepast zodat ze duidelijk terug te vinden zijn.

Doelen per uitstroombestemming

Bij het maken van keuzes uit de doelen in de leerlijnen voor verschillende uitstroombestemmingen ondersteunt de CED-Groep de scholen door al een kleuring aan te geven per uitstroombestemming. Bij deze kleuring is globaal uitgegaan van het 'Dakpanmodel',

zoals beschreven in de publicatie 'Duiden en Doen'. De uitstroombestemmingen waartussen onderscheid worden gemaakt zijn Praktijkonderwijs, VMBO-BB/KB, VMBO-GL/TL en Havo/Vwo. Tot en met niveau 4 van de leerlijnen worden er geen doelen gekleurd, aangezien na het behalen van niveau 4 leerlingen in kunnen stromen in het Praktijkonderwijs.

Bij de kleuring van de uitstroombestemmingen is verder uitgegaan van de leerlijn SO zoals deze er lag.

De doelen zijn gekleurd naar uitstroombestemming in overleg met scholen en andere reken- en taalexperts. De kleuren komen overeen met uitstroombestemmingen:

- Wit: alle doelen die leerlingen moeten beheersen die uitstromen naar Praktijkonderwijs (Pro)
- Paars: alle doelen die leerlingen moeten beheersen die uitstromen naar vmbo basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-BB)
- Blauw: alle doelen die leerlingen moeten beheersen die uitstromen naar vmbo theoretische leerweg (vmbo-t)
- Roze: alle doelen die leerlingen moeten beheersen die uitstromen naar havo en vwo.

Voorbeeld kleuring leerlijn CED-Groep

7] Getallen en bewerkingen

5.1. Optellen en aftrekken	1	2	3	4
	Zegt in betekenisvolle (eventueel uitgespeelde) contextsituatie bij aantallen t/m 10 wat er gebeurt als één erbij komt en één eraf gaat (of één meer of één minder)	Begrijpt in betekenisvolle context een eenvoudig optel- of aftrekprobleempje onder de 10 en lost dit op binnen deze context	Lost optel/ aftreksituaties t/m 10 op met gebruik van concreet materiaal Lost optel- en aftreksituaties t/m 10 op met gebruik maken van structuren (5-structuur, dubbelstructuur) Zet optel/ aftreksituatie t/m 10 om in formele somnotatie en omgekeerd Maakt optel/ aftrekkopgaven onder de 10 zonder concreet materiaal en niet tellend	Lost optel/ aftrekkopgaven t/m 20 zonder tientaloverschrijding op naar analogie van opgaven t/m 10 Lost opgaven t/m 20 met tientaloverschrijding op met behulp van 5-structuur, materiaal (rekenrek) Lost opgaven t/m 20 op zonder concreet materiaal, niet tellend, eventueel met tussenstapjes Maakt opgaven t/m 100 met behulp van structuurmateriaal (kralenketting, MAB-materiaal)
	5	6	7	8
	Maakt optel/ aftrekkopgaven t/m 100 zonder concreet materiaal met rijgen en splitsen	Legt bij eenvoudige optel- en aftrekkopgaven t/m 1000 (250+40, 341+6, 285-50, 269-6) de relatie met een corresponderende som onder de 100 Maakt optel/ aftrekkopgaven t/m 1000 en rekt deze rijgend of splitsend meer of minder verkort uit	Maakt optel/aftrekkopgaven boven de 1000 met ronde getallen	Maakt optel/ aftrekkopgaven boven de 1000 en rekt dit rijgend of splitsend uit Gebruikt functioneel getalbenamingen zoals driekwart, anderhalf, miljoen* Vertaalt een eenvoudige situatie naar een berekening* Telt uit het hoofd op en trekt af met 'nullen'* (ook met eenvoudige decimale getallen) Rondt getallen boven een miljoen op een miljoental af

Optellen en aftrekken	9	10
	Hanteert de juiste schrijfwijze van negatieve getallen* Plaast negatieve getallen in het getalsysteem* Vergelijkt getallen met elkaar, bijvoorbeeld met een getallenlijn* Rondt af op mooie getallen (4862 m ³ gas is ongeveer 5000 m ³)* Gebruikt negatieve getallen in berekeningen* Gebruikt haakjes*	Gebruikt symbolen zoals < en >* Gebruikt functioneel getal- notaties met miljoen en miljard* Relateert getallen aan situaties (Nederland heeft ongeveer 16 miljoen inwoners)* Vertaalt een contextsituatie als 'Blikjes zijn per 6 verpakt; er zijn 350 blikjes nodig. Hoeveel pakken?' naar een deelsom; rekenmachine als uitrekenhulp* Verifieert berekeningen en redeneringen*

In bovenstaand voorbeeld ziet u dat de doelen uit niveau 1 t/m 4 wit zijn gebleven, wat in overeenstemming is met de doelen die leerlingen moeten beheersen bij uistroom naar Pro. De doelen uit niveau 5 en 6 paars zijn gekleurd, wat overeenkomt met vmbo-bb. De doelen in

niveaus 7 en 8 zijn blauw gekleurd, overeenkomstig met vmbo-t en de doelen in niveaus 9 en 10 zijn roze en zijn bedoeld voor leerlingen die uitstromen naar havo of vwo. Niet in alle leerlijnen is deze verdeling in niveaus zo mooi. U zult in de leerlijnen ook zien dat er meerdere kleuren voorkomen binnen één niveau, bijvoorbeeld doordat deze doelen binnen de school pas later worden behandeld, maar nog wel beheerst moeten worden door leerlingen die uitstromen naar vmbo-bb.

Overeenstemming met Expertisecentrum Nederlands en Freudenthal Instituut

De doelstellingen binnen de leerlijn taal zijn getoetst aan de Leerlijnen taal van het Expertisecentrum Nederlands. De doelstellingen binnen de leerlijn Rekenen zijn getoetst aan de Leerlijn rekenen van het Freudenthal Instituut. Er is gekeken of er geen hinderlijke inconsistenties waren tussen deze producten en onze leerlijnen. Als er wel inconsistenties voorkwamen, zijn de doelen in de leerlijn aangepast, zodat er overeenstemming ontstaat.

De leerlijnen zijn na deze exercities voorgelegd ter resonans aan experts op het gebied van taal en rekenen en aan een klankbordgroep van SO-scholen.